

ולכהאי גונא איצטריך קרא "פנימה",
ללמדנו שגם כניסה לפני ולפנים פוסלת.

בעי רבא: פר העולם דבר של ציבור ושעיר
עבודת כוכבים של ציבור, שדמם ניתן
בהיכל, על הפרוכת ועל מזבח הזהב,
שהכנים רמזן לפני ולפנים, מהו שיפסל?

מי אמרינן, כיון שנאמר בהאי קרא "וכל
חטאת אשר הובא מדמה אל הקודש פנימה",
אמרינן רק כל היבא דכתיב "אל הקודש",
שיש פסול בהכנסת הדם אל הקודש, כגון
דם חטאת חיצונית שנפסלת בהכנסתה
להיכל, קרינן ליה נמי פסול של "פנימה",
שנפסל הדם גם בהבאה לפני ולפנים
[וכדאוקמינן לעיל]. אבל כל היבא דלא
כתיב בה פסול "אל הקודש", כגון בחטאת
הפנימיות, שדמן מוכנס להיכל לכתחילה,
לקיום מצותן בהיכל, לא קרינן בהו פסול
של "פנימה", ואין דמם נפסל בהכנסתו
לקודש הקדשים.

או דילמא, כיון שמקומם הוא רק בהיכל,
הרי לפני ולפנים שלא במקומן הוא, וחשיב
הכנסה פנימה, ומיפסיל?

ואם תימצי לומר שלא במקומן הוא, וחשיב
הכנסה פנימה, אכתי תיבעי לך:

פר ושעיר של יום הכיפורים, שמזים תחילה
מדמן לפני ולפנים, ולאחר מכן מזים את
דמן בהיכל, על הפרוכת ועל מזבח הזהב,
שחזה מדמן תחילה כהלכתן על הכרים, לפני
ולפנים, **והוציאן להיכל,** אם חזר והכניסן
לפני ולפנים שלא כהלכתן, מהו, האם נפסלו
בהחזרתם לפני ולפנים?

מי אמרינן, מקומן הוא, שהרי מזים מהם

לפני ולפנים, ולא חשיבה הכנסה פנימה גם
כשהוציאן וחזר והכניסן לשם.

או דילמא, הואיל ונפק להיכל, נפק, יצא ידי
חובתו, ושוב אין לפני ולפנים נחשב
למקומן, ואם חזר והכניס, חשיב הכנסה
פנימית הפוסלת!?

ואם תימצי לומר הואיל ונפק נפק, ונפסלין
כשחזר והכניסן לפני ולפנים, אכתי תיבעי
לך: אם לאחר שהוציאן מקודש הקדשים
להיכל לא הכניסן שוב, אלא חזר מדמן על
הפרוכת בהיכל כהלכתן, **והוציאן למזבח** א-99
הזהב כהלכתן [ומשתמש התנא בלשון
"הוצאה" על אף שמזבח הזהב נמצא בתוך
ההיכל, משום שאמר הכתוב "ויצא אל
המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו", והכונה
ל"יצאה" אל מזבח הזהב, ודרשינן שלכך
נקט הכתוב "ויצא", לומר שלא יעמוד הכהן
הגדול בין המזבח לפרוכת, אלא יעמוד
בחלקו השני של ההיכל, בין המזבח ובין
פתח ההיכל]. ועתה איבעיא לך, אם לאחר
שהוציאן מהתחום של בין המזבח לפרוכת
אל התחום שבין המזבח לפתח ההיכל, חזר
והכניסן אל התחום שבין המזבח לפרוכת,
מהו?

האם כאן, כל ההיכל ודאי חד מקום הוא,
ולא חשיבא הכנסה שלא במקומה. או
דילמא חשיבי שני התחומים שבהיכל כשני
מקומות, שהרי "יצאה" קרינא ביה, וכיון
שאחשיב ליה רחמנא כיצאה למקום אחר,
הרי החזרתו מאותו מקום למקום הקודם
חשיבא הכנסה שלא במקומה!?

ומסקינן: תיקו.

שנינו במשנה: **נכנס לכפר.**

ומר, רבי שמעון, סבר, דנין דם חטאת בהמה, מפר ושעיר של יום הכיפורים שגם הם בהמה. ואין דנין דם בהמה מאדם [והיינו ממה שנאמר "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש"].

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר: אם הכניס שוגג — כשר.

ומדייקת הגמרא: הא הכניס מזיד — פסול.

ודנה הגמרא בשיטת רבי יהודה, האם במזיד פסול לרבי יהודה הוא רק בשכיפר, וסבר רבי יהודה כרבי שמעון. או אפילו בשלא כיפר, וסבר רבי יהודה כרבי אליעזר?

אמר רבי ירמיה: יש לפשוט את הספק מהא דתניא: ממשמע שנאמר בפר ושעיר של יום הכיפורים "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש", יודעים אנו את דינם, ואם כן, מה תלמוד לומר שוב "והשורף אותם יכבס בגדיו"?

ולפני שממשיכה הגמרא להביא את כל הברייתא, היא מבארת את התחלת דבריה, התמוהים, לכאורה:

הרי הכתוב "והשורף אותם יכבס בגדיו", לגופיה איצטריך, לומר דין זה, שלא אמר הכתוב דין זה קודם לכן, ואם כן, מאי פריך התנא "מה תלמוד לומר"?

אלא, בהכרח, כך אמר התנא בברייתא:

מה תלמוד לומר בפרשה הזאת "חטאת" "חטאת" פעמיים? שהרי היה הכתוב יכול

תניא: רבי אליעזר אומר: נאמר כאן, בדם שנכנס להיכל, "לכפר בקודש". ונאמר להלן, בעבודת כהן גדול ביום הכיפורים, "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש". מה להלן הוזהרו חבריו הכהנים של הכהן הגדול לפרוש מן ההיכל עוד לפני תחילת עבודת הכהן הגדול, ואף על גב שנאמר "בבואו לכפר", אמרינן שמשמעות הכתוב היא שיש חובה לפרוש עוד לפני הכפרה, כי "לכפר" היינו בשלא כיפר עדיין. אף כאן, בהכנסת הדם להיכל, על אף שנאמר "לכפר בקודש", אין כוונת הכתוב שהפסול יהיה לאחר שיכפר בפנים, אלא כבר בתחילת הכניסה, בשלא כיפר עדיין, הוא נפסל.

רבי שמעון אומר: נאמר כאן, בהכנסה להיכל, "לכפר". ונאמר להלן, בדין שריפת פר ושעיר של יום הכיפורים "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר". מה להלן משמעות הכתוב "לכפר" היינו בשכיפר כבר, שהרי מדבר הכתוב בשריפתם, אף כאן, בהכנסת הדם להיכל, "לכפר" משמעותו היא שנפסל הדם רק בשכיפר, ולא בשעת ההכנסה.

ומבארין: במאי קמיפלגי רבי אליעזר ורבי שמעון:

מר, רבי אליעזר, סבר, דנין חוץ מחוץ, דם חטאת החיצונה, שהכתוב מזהירו שישאר הדם חוץ להיכל ולא יכניסוהו פנימה, למדים מדינו של הכהן הגדול שמוזהרים חבריו להיות חוץ להיכל לפני שיתחיל הכהן הגדול בעבודתו. ואין דנין חוץ מבפנים, אין למדים את דין הכנסת הדם של החטאת החיצונה מפר ושעיר של יום הכיפורים, שמצוה להביאם בפנים.

שריפתם, ואם כן מזה תלמוד לומר "לכפר" בדין שריפה? — לימד הכתוב [בכך שתלה הכתוב את טומאת הבגדים בכפרה], על כל המתכפרים [חטאות פנימיות, המכפרות] שהשורפן מטמא בגדים.

ומבארין: ורבי יהודה, הלומד מדכתיב פעמיים "חטאת", מדוע לא למד ממשמעותיה דקרא, התולה את טומאת בגדים של השורף בכפרה?

אלא, בהכרח, שהאי לימודא מ"לכפר" לא משמע ליה.

מאי טעמא לית ליה להאי לימודא? לאו, משום דמיבעיא ליה להאי "לכפר" לגזירה שוה כרבי שמעון, דיליף שאין נפסל דם שנכנס להיכל אלא בשכיפר בגזירה שוה, של "לכפר" דכתיב בהכנסת הדם ו"לכפר" דכתיב בפר ושעיר של יום הכיפורים. והילכך לא יליף מהאי "לכפר" דטעמא שנטמא השורף הוא משום כפרה, וליכא ללמוד לשאר הנשרפים. הילכך, בעי למילף להו מהא דכתיב חטאת חטאת תרי זימני.

לומר "ואת פר ושעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש, ישרוף"?

לפי שלא למדנו שהשורף קרבנות פנימיים מטמא את בגדיו אלא לשורף את פר ושעיר של יום הכיפורים, שהשורפו מטמא בגדים, ונשרפין אבית הדישן.

שאר נשרפין, מנין שהשורף אותם מטמא את בגדיו?

תלמוד לומר פעמיים "חטאת" "חטאת", ללמדך שכל החטאות אשר הובא דמם פנימה ונשרפות, מטמא השורף אותן את בגדיו, דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר: אינו צריך, אין צורך בלימוד מכפל המילה "חטאת" כדי ללמד שהשורף שאר חטאות פנימיות מטמא את בגדיו. אלא ממשמעות הכתוב עצמו למדנו זאת. כי הרי הוא אומר בדין שריפת פר ושעיר של יום הכיפורים, "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש, ישרפו באש". שאין תלמוד לומר "אשר הובא את דמם לכפר" לגבי דין

הדרך עלך כל הזבחים

פרק המזבח מקדש

שקדשם המזבח ויש להמשיך ולעשות את עבודת הזריקה או הניסוך על אף פסולם.

תחילת המשנה היא דברי רבי שהמזבח מקדש ומכשיר להקרבה דבר פסול שהיה ראוי לו [אלמלא נפסל], ובהמשך נחלקו רבי יהושע ורבן גמליאל מהו דבר ה"ראוי לו", ומהו הדבר שנתמעט ממנו.

מתניתין

המזבח⁽¹⁾ מקדש להיעשות לחמו של מזבח,⁽²⁾ אפילו דבר פסול שעלה⁽³⁾ עליו, ואין מורידין אותו.⁽⁴⁾

אולם, לא כל דבר פסול מקדש המזבח, אלא

בפרק זה מתבאר דינם של קרבנות שנפסלו להקרבה, ובכל זאת הועלו על גבי המזבח, שדינם, כיון שעלו שוב לא ירדו, כי אמרה תורה שהמזבח מקדשם [ונעשו "לחמו של מזבח"] ועל אף פסולם יש להמשיך את הקרבתם.

דין זה נלמד מהכתוב "היא העולה על מוקדה" שכך נדרש הפסוק: משעת עלייתה למוקד שהוא המזבח, נאמר בה "היא", הרי היא בהוויתה, שיש לקיימה במצבה ההווה שהיא על המזבח!

במשנה הראשונה, מתבאר כלפי אלו דברים נאמרה הלכה זו, האם רק לגבי אימורים המוקטרים על המזבח, או גם לגבי דם ונסכים שאם עלו על המזבח כשהם פסולים,

לחמו של מזבח, הרי שלא נתקדשו אלא לענין שתתקיים בהם דין הקטרה זו. ועיין עוד במה שנכתוב לקמן בעיקר דין הקטרת פסולים אם יש בה קיום דין הקטרה בקרבן.

3. מבואר בשפת אמת לקמן [פד א], שלא נתקדשו הפסולים אלא אם עלו על המזבח מדעת, שהרי כלי שרת אינם מקדשים אלא מדעת כמבואר בסוכה [נ א]. וכן במקדש דוד הביא דברי הירושלמי בסוכה שדין זה שאין כלי שרת מקדשין אלא מדעת, נלמד ממזבח שאינו מקדש אלא מדעת.

4. ברש"י לעיל [פב א ד"ה ואין הציץ] מבואר, שאף על גב שהפסולים שעלו לא ירדו, מכל מקום אין הם מרצים את הזבח.

1. מפשטות הסוגיא לעיל [כז ב] נראה, כי דין זה אמור רק לגבי מזבח החיצון, אבל מזבח הפנימי מקדש בין את הראוי לו ובין את שאינו ראוי לו. אמנם השיטה מקובצת שם הביא בשם הר"ר שמואל מאיברא שכתב, שאין מזבח הפנימי מקדש את שאינו ראוי לו אלא לענין שאם עלה אח"כ על מזבח החיצון, שוב לא ירד.

2. כן פירש רש"י. וביאר הגרי"ז, שאין כוונתו שע"י עלייתם למזבח נעשו לחמו של מזבח, שהרי אין נעשה לחמו של מזבח אלא ע"י משילת האור וכפי המבואר לקמן [פה ב], אלא כוונתו, שכשעלו הפסולים על גבי המזבח הרי הם מתקדשים לענין זה שיש להם להיות נקטרים, ומאחר ודין הקטרה זו אינה כדין הקטרת כשרים שענינה במה שיש כאן הקטרה בקרבן, אלא כל ענינה הוא מדין הקטרה של

את הראוי לו משהוברר להיות חלקו של מזבח, [ובגמרא נתפרש שבא למעט קומץ שלא נתקדש בכלי שרת לאחר הקמיצה, שאף על פי שכבר נתקדשה המנחה כולה בכלי, מכל מקום, מאחר וחלק זה לא הוברר להיות לגבוה, שהרי אין מקריבין את המנחה כולה, אין הוא בכלל ה"ראוי למזבח"].

ומה הוא דבר ה"ראוי לו"?

5. המקדש דוד [ד ג] חוקר, אם הקטרת פסולים צריכה להיעשות ככל דיני הקטרה, וכגון ליתן עליהם מלח, או שדין זה הוא רק בהקטרת קרבנות כשרים שמאחר והקטרתם מרצה, צריכה היא להיות הקטרה מעולה, ומה שאין כן הקטרת פסולים שכל ענינה מחמת שאם עלו לא ירדו. והביא ראיה מדברי המשנה למלך שכתב, שהטעם שהוצרכנו פסוק להתיר מליחת איברי התמיד בשבת על אף שאין עיבוד באוכלים, הוא משום הקטרת פסולים שמקריבים אותם עם עורם, ובזה יש עיבוד, ומבואר בדבריו שאף הקטרת פסולים צריכה להיעשות ככל דיני הקטרה.

איסור זה.

6. כתב המקדש דוד [טז א], אע"פ שאם עלו לא ירדו, מכל מקום אסור להעלותם לכתחילה. ומקור לאיסור זה, הביא מדברי רש"י במנחות [כב א] לגבי קומץ מנחה שנתערב במנחה אחרת שלא יקטירנה כיון שאין מצוות הקטרה אלא בקומץ. ומבואר בדבריו, שכל דבר שאין הקטרתו מצווה, אסור להקטירו, שהרי אין איסור בהקטרת מנחה שלא נקמצה.

5. המקדש דוד [ד ג] חוקר, אם הקטרת פסולים צריכה להיעשות ככל דיני הקטרה, וכגון ליתן עליהם מלח, או שדין זה הוא רק בהקטרת קרבנות כשרים שמאחר והקטרתם מרצה, צריכה היא להיות הקטרה מעולה, ומה שאין כן הקטרת פסולים שכל ענינה מחמת שאם עלו לא ירדו. והביא ראיה מדברי המשנה למלך שכתב, שהטעם שהוצרכנו פסוק להתיר מליחת איברי התמיד בשבת על אף שאין עיבוד באוכלים, הוא משום הקטרת פסולים שמקריבים אותם עם עורם, ובזה יש עיבוד, ומבואר בדבריו שאף הקטרת פסולים צריכה להיעשות ככל דיני הקטרה.

אולם הוכיח מדברי הגמרא לעיל [כו א] לגבי שחיטת הבהמה כאשר רגליה היו מחוץ לעזרה, שביקשה הגמרא טעם לפסול את דמה משום שמנונית המעורבת בו [שהוא עצמו אין לו דין דם מאחר והוא מובלע באיברים]. הרי מבואר, שאע"פ שאין מצווה בהקרבת השמנונית, מכל מקום אין בזה איסור אלמלא נפסל משום "יוצא", והיינו שיש איסור מיוחד על הקרבת פסולים.

ומדברי המשנה למלך מוכח לכאורה, שדין אם עלו לא ירדו, אינו דין הקטרה באימורים בלבד משום שנעשו לחמו של מזבח, אלא יש לזה דין הקטרה בקרבן, ומשום כך הקטרת אברי התמיד דוחה את השבת, שהרי קרבן התמיד דוחה שבת.

7. כן פירש רש"י שמתיבת "היא" דרשנו שבהויתה תהא. והקשו התוס', הרי בגמרא לקמן [פד א] הממעטת בזה שלושה מיעוטים [משמע שתיבת "היא" באה למעט ולא לרבות, ולכך כתבו שהתנא סמך דבריו על דרשת "זאת תורת העולה", תורה אחת לכל העולין

אמנם, באבי עזרי [פסולי המוקדשין, ג ה] הוכיח מכמה מקומות שהקטרה מדין אם עלו לא ירדו, אינה הקטרה לקרבן, אלא הוא דין מסויים שלא ירדו, ומשום כך כאשר העלה בעל מום למזבח, אינו עובר משום הקטרת בעל מום, כי לאו זה נאמר רק כאשר מקטיר לשם קרבן, ואילו הקטרה זו שהיא מדין אם עלו לא ירדו אין בה

בנסכים פסולים שעלו על המזבח, דעת רבי שמעון שיש לחלק בין נסכים הבאים מחמת הזבח [שהזבח דורש עמו הבאת נסכים], שבזה הדין כרבי יהושע שאין המזבח מקדש את הנסכים אלא את הזבח בלבד, לבין נסכים הבאים בפני עצמן כגון שהתנדב נסכים בלבד, שבזה⁽⁸⁾ הדין כרבן גמליאל שאם עלו הנסכים על המזבח נתקדשו ולא ירדו:

רבי שמעון אומר: נסכים הבאים בפני עצמם, אם נפסלו ועלו על המזבח, הרי אלו לא ירדו. אבל נסכים הבאים עם הזבח, בין שהיה הזבח כשר והנסכים היו פסולים מצד עצמם כגון שיצאו חוץ לעזרה או נטמאו, ובין אם הנסכים כשירים והזבח פסול ופוסל עמו את הנסכים הבאים בגללו שבהיפסול הזבח בטלה מהם תורת הקרבה, ואפילו היו זה וזה הזבח והנסכים פסולים הזבח עצמו שעלה על המזבח לא ירד, והנסכים שעלו ירדו שאין המזבח מקדש פסולים, אלא את אלו הבאים בגלל עצמם, ולא את הבאים בגלל אחרים, וטעמו של רבי שמעון מבואר בגמרא.

גמרא

שנינו במשנה: המזבח מקדש את הראוי לו.

ראויה לאישים שהרי היא מוקטרת כליל על אש המזבח, דינה שאם עלתה על המזבח שוב לא תרד אפילו אם היא פסולה, אף כל דבר שהוא ראוי לאישים, אם עלה על המזבח שוב לא ירד. ונתמעטו בזה דם פסול ונסכים פסולים שאינם ראויים לאישים.

רבן גמליאל אומר: לא רק דבר הראוי לאישים נכלל בדין זה, אלא כל דבר הראוי להינתן ולהיות למזבח ואפילו דם ונסכים, דינו שאם עלה לא ירד. ואין לך למעט כמה שאמר רבי "המזבח מקדש את הראוי לו" אלא דבר שלא הוברר להיות חלק מזבח מעולם והיינו קומץ שלא קדש בכלי.

וטעמו של רבן גמליאל הוא, ממה שנאמר בפסוק זה "היא העולה על מוקדה על המזבח" וכך יש לדורשו: מה עולה שהיא ראויה למזבח בין בזריקת הדם ובין בהקטרתה, דינה שאם עלתה — לא תרד, אף כל דבר שהוא ראוי למזבח, אם עלתה לא תרד.

ומבאר המשנה: אין חילוק בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא לענין דין הדם והנסכים בלבד, שרבן גמליאל אומר, לא ירדו, ורבי יהושע אומר, ירדו וכפי שנתבאר.

שאינם ראויים למוקדה.8. וכן לגבי דם פסול דעת רבי שמעון כרבן גמליאל שאם עלה לא ירד, כן מבואר ברש"י [ואמנם ברש"י שלפנינו תיבת "ובדם" הוקפה אולם] במשנה לקמן [פד א] שמנתה את הנפסל בלינה בין אלו הפסולים שאם עלו לא ירדו, ופירש רש"י, הלן, בין דם בין אימורים, ומשנה זו בדעת רבי שמעון היא.

שאינם עלו לא ירדו.

ובצאן קדשים כתב ליישב שיטת רש"י, אמנם תיבת "היא" באה למעט, אלא שכך דרש רבי יהושע: "זאת תורת העולה", תורה אחת לכל העולין, ואפילו דם ונסכים בכלל, ועל כך באה תיבת "היא" למעט ולומר שדוקא הראוי למוקדה יהיה בהויתו, ומה שאין כן דם ונסכים